Eduskunta *Dno:1089/D.a.4/2019*
Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Eduskunnan hallintovaliokunta

Asia: ESITYS VALTION 2020 TALOUSARVION LISÄMÄÄRÄRAHAA KOSKIEN

Saamelaiskäräjät esittää, että eduskunta osoittaisi vuodelle 2020 ns. joululahjarahasta 300 000 euroa saamenkielisen väestön palvelutarpeisiin seuraavasti:

1) **200 000 euroa saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi saamelaisten kotiseutualueella (momentti 33.60.36).**
2) **100 000 euroa saamelaisen taiteen ja kulttuurin edistämiseksi (momentti 29.80.52).**

Perusteluinaan Saamelaiskäräjät toteaa;

1. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi (momentti 33.60.36)

Valtion talousarviossa on vuodesta 2002 lähtien myönnetty 480 000 euron valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi saamelaisten kotiseutualueella. Korvamerkitty valtionavustus on edistänyt saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen perusoikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tällä hetkellä avustus riittää vain saamenkieliselle vanhusväestölle virka-aikaisten kotipalvelu- ja asumispalveluiden järjestämiseen[1]. Sosiaali- ja terveyspalveluja tulisi olla saatavilla inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kielillä myös muille väestöryhmille kuten lapsiperheille. Saamelaisväestön palvelutarpeet ovat moninkertaiset määrärahan tasoon verrattuna. Tämän osoittavat useat alueella tehdyt selvitykset, tutkimukset ja asiakastyytyväisyyskyselyt.

Saamelaisten palvelutyytyväisyys ja palvelujen saatavuus ovat yleistasoltaan selvästi Suomen keskimääräistä tasoa alhaisempia.[2] Oikeusministeriön 2016 teettämän selvityksen[3] mukaan saamenkielisten oikeudet saamenkielisiin palveluihin toteutuvat heikosti saamelaisten kotiseutualueella. Keskeisiä sosiaali- ja terveyspalveluja oli saanut jollain saamen kielellä vain pieni osa vastaajista. Saamenkielisten palvelujen heikko saatavuus asettaa saamenkielisen väestön valtaväestöön nähden merkittävästi heikompaan asemaan. Vastaajat näkivät erityisen ikävänä mm. saamenkielisille lapsille suunnattujen palveluiden puutteet. Erityisen suuri tarve on saamenkielisille ja kulttuurinmukaisille mielenterveyspalveluille. Mielenterveyspalveluissa kieli ja kulttuuri kytkeytyvät merkittävällä tavalla hoitoprosessin onnistumiseen.

2. Valtionavustus saamelaisen taiteen ja kulttuurin edistämiseksi (momentti 29.80.52)

Valtion talousarviossa on opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa 178 000 euron suuruinen valtionavustus saamelaisen lastenkulttuurikeskuksen (Mánnu), alkuperäiskansojen elokuvakeskuksen (Skábma) ja musiikkikeskuksen toimintaan.

Saamelaiskäräjien yhteydessä toimivan saamelaismusiikkikeskuksen tehtävänä on tukea perinteisten saamelaisten vokaalimusiikkityylien säilymistä ja edelleen kehittymistä, tukea ja kehittää modernia

[1] Palvelutarve vuodelle 2020 on 3 milj. euroa.
[2] Heikkilä – Laiti-Hedemäki – Pohjola (2013): Saamelaisten hyvä elämä ja hyvinvointipalvelut.
[3] Saamebarometri 2016. Selvitys saamenkielisistä palveluista saamelaisalueella. Oikeusministeriön julkaisu 39/2016.

saamelaismusiikkia, järjestää saamelaismusiikin opetusta, tarjota puitteet saamelaisen musiikin tuotantoon järjestää saamelaismusiikin konsertteja sekä muita tapahtumia. Alkuperäiskansojen elokuvakeskus Skábman tehtävänä on kehittää saamelaista elokuva-alaa ja edistää alan kansainvälistä alkuperäiskansojen yhteistyötä sekä järjestää elokuvatapahtumia. Mánnun tehtävänä on edistää lastenkulttuuria saamelaisten kotiseutualueella vahvistamalla lasten ja nuorten identiteettiä, saamen kieltä ja ehkäistä syrjäytymistä. Saamelainen lastenkulttuuri perustuu yhteisöllisyyteen, taiteen kokemiseen, suullisen perimätiedon kautta oppimiseen sekä kulttuurin, taiteen ja duodjin omaksumiseen. Saamelaismusiikkikeskuksessa työskentelee ympärivuotisesti yksi osa-aikainen suunnittelija 70 % työpanoksella. Elokuvakeskuksella on tällä hetkellä yksi osa-aikainen (50 %) suunnittelija. Lastenkulttuurikeskuksessa yksi päätoiminen (100 %) toiminnanohjaaja.

Toiminnan järjestäminen yhdenvertaisesti kolmella eri saamen kielellä ja eri puolilla saamelaisten kotiseutualuetta ja sen ulkopuolella vaatii lisäresursseja. Suunnittelijoiden työskentely kokoaikaisesti mahdollistaisi muun muassa toiminnan laajemman alueellisen kattavuuden, aloitettujen toimintojen jatkuvuuden, yhteistyöverkostojen laajentamisen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla ja sitä kautta saamelaismusiikin ja -elokuvan tunnettuuden lisäämisen sekä ammattimaisesti toimivien saamelaisartistien ja elokuvantekijöiden työskentelymahdollisuuksien parantamisen. Edellä luetellut toimet ovat linjassa opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategian 2025 kanssa. Kokoaikaisen suunnittelijan palkkakulut vuodessa ovat noin 54 000 €. Näin ollen kahden osa-aikaisen suunnittelijan kokoaikaistamiseen tarvitaan lisärahoitusta palkkakuluihin 43 000 € vuodessa.

Alueellinen ulottuvuus, osallistaminen ja saamelaiskulttuurin saavutettavuus ovat keskeisellä sijalla keskusten toiminnassa. Keskusten toiminnan kautta saamelaislapset ja -nuoret voidaan saada innostumaan kulttuuristaan ja kielestään enemmän, myös kaupungeissa. Valtaosa Suomen saamelaisista elää saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Tämä asettaa suuria haasteita myös keskusten toiminnalle. Keskusten lisärahoituksella pyrittäisiin ulottamaan toiminta ainakin suurimpiin kaupunkeihin. Lapsi-strategiaan 2040 kuuluu lapsi- ja perhelähtöinen toimintakulttuuri. Keskiöön nousee lapsen etu, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi sekä vuorovaikutuksen laatu.

Saamelaisalueen kunnissa toiminnan tulisi olla säännöllisempää ja alueellisesti laajempaa, millä varmistettaisiin mahdollisimman hyvä osallistaminen ja toiminnan ulottaminen myös pienille haja-asutusalueille. Mánnu kuuluu Lapin lastenkulttuuri -verkostoon, jonka kautta vuosittainen lastenkulttuurikeskuksille suunnattu rahoitus haetaan opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Vuonna 2019 verkoston toiminta-avustusta leikattiin 25 %. Haasteena on myös verkoston jäsenmäärän mahdollinen kasvaminen. Jyvitysosuudet pienenevät verkoston jäsenten kesken ja saamelainen lastenkulttuurikeskus ei voi näillä resursseilla kehittää ja varmistaa laadukasta vakiintunutta toimintaansa. Resurssien puuttuminen johtaa työsuhteen osa-aikaistumiseen.

Inarissa 22.10.2019

Tiina Sanila-Aikio
Puheenjohtaja

Pia Ruotsala-Kangasniemi
Hallintopäällikkö

(Esityksestä päätti puheenjohtaja 22.10.2019)